

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.03.185>

УДК 349.6:[346.54:339.562]:341.24](477:4-6ЄС)

Владислав КРАВЕЦЬ, студент 4-го курсу факультету юстиції

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна

ORCID orcid.org/0009-0003-9469-0902

Ганна АНІСІМОВА, д-р юрид. наук, проф.,

професор кафедри екологічного права

Національний юридичний університет

імені Ярослава Мудрого, м. Харків, Україна

ORCID orcid.org/0000-0003-0579-7007

СУЧАСНИЙ СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОГО МЕХАНІЗМУ ВУГЛЕЦЕВОГО КОРИГУВАННЯ ІМПОРТУ: ЗАКОНОДАВЧІ АСПЕКТИ

Ключові слова: система торгівлі викидами, екологічне оподаткування, кліматична політика і право, євроінтеграція, екологічна безпека, екологічне господарювання, охорона довкілля.

Проаналізовано еколого-правові аспекти адаптації законодавства України до вимог права Європейського Союзу в сфері вуглецевого регулювання імпорту. Особливу увагу приділено міжнародно-правовим передумовам запровадження механізму вуглецевого коригування імпорту (СВАМ). Обґрунтовано необхідність внесення змін до Податкового кодексу України, оптимізації системи моніторингу, звітності й верифікації викидів парникових газів, а також правової імплементації національної системи вуглецевого регулювання, сумісної з європейською. Визначено ключові правові аспекти розвитку національної системи торгівлі викидами парникових газів, зокрема створення системи моніторингу, звітності й верифікації викидів, національного реєстру квот, механізмів аукціонного розподілу дозволів. Доведено, що реалізація відповідних законодавчих змін сприятиме декарбонізації економіки, зміцненню екологічної безпеки, захисту конкурентоспроможності українського експорту та поглибленню євроінтеграційних процесів.

Вступ. Доцільно зауважити, що на сьогодні в національному законодавстві відсутній офіційний нормативно закріплений переклад терміна *carbon border adjustment mechanism* (далі СВАМ). Тому в межах цього дослідження використано загальноприйнятий у вітчизняній науковій та експертній літературі переклад «механізм вуглецевого коригування імпорту», який найвичерпніше відображає зміст відповід-

Ц и т у в а н н я: Кравець В., Анісімова Г. Сучасний стан і перспективи формування національного механізму вуглецевого коригування імпорту: законодавчі аспекти. *Економіка та право*. 2026. № 3. С. 185—195. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2026.03.185>

@ Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Стаття опублікована на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

ного інструменту кліматичної політики Європейського Союзу (далі ЄС). Додамо, що його запровадження стало одним із ключових інструментів реалізації кліматичної політики ЄС у межах Європейського зеленого курсу й досягнення кліматичної нейтральності до 2050 р. Пояснюється це тим, що СВАМ покликаний мінімізувати ризики вуглецевого витоку (*carbon leakage*) встановленням однакових вуглецевих вимог до продукції європейських та іноземних виробників. Водночас механізм істотно впливає на держави, зокрема й Україну, економіка яких орієнтована на експорт до ЄС. Для нашої країни такий ринок стає стратегічно важливим, а отже, питання адаптації до СВАМ є актуальним, особливо в умовах євроінтеграційного курсу держави, набуття статусу кандидата на членство в ЄС і необхідності поступової гармонізації національного законодавства із правом ЄС. Ба більше, чинна вітчизняна нормативно-правова база, попри наявність у ній окремих елементів кліматичного регулювання економічних процесів, поки не передбачає дієвого правового механізму, який відповідав би вимогам СВАМ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання розроблення й запровадження механізму вуглецевого регулювання широко відображено в зарубіжному науковому дискурсі. Доречно звернути увагу на наукові напрацювання М. Мелінга, Х. ван Асселя, Дж. Баккуса та Дж. Паувеліна [1–3] щодо формування механізмів вуглецевого коригування імпорту в правовій доктрині, а також М. Амендола [4], Е. Ердогду [5], А. Бута [6], Е. Колшина [7], М. Мелінга [8] та С. Амбека [9]. Не применшуючи значення та наукової цінності згаданих публікацій, маємо констатувати, що на сьогодні серед вчених відсутня єдність поглядів, не досягнуто компромісу стосовно цього питання, як наслідок — досі триває процес їх розроблення, узгоджуються моделі. Проблема ускладнюється також відсутністю комплексних науково-правових досліджень, присвячених формуванню механізму вуглецевого коригування імпорту й закріпленню його в національному законодавстві, недостатнім рівнем обґрунтованості практичних рекомендацій щодо внесення змін до чинних законів і підготовки нових нормативних актів.

Концептуальні засади введення та функціонування СВАМ розглядали Г. Магачо, Дж. Бьонінг, Н. Ньюсман та І. Венцке. Еколого-правові аспекти вуглецевого регулювання досліджували

С. Отто, І. Оверленд, Е. Сандлер і Д. Шраг. Українські науковці, зокрема Р. Дмитренко [10], Є. Іванов [11], М. Чепелев [12] та А. Даценко [13], вивчали переважно питання вуглецевого сліду й механізму його виявлення в контексті господарювання в певних галузях національної економіки, фокусуючись на проблемах торговельного і податкового регулювання.

Однак комплексно окреслене питання не досліджено. Тому механізм вуглецевого регулювання потребує детального вивчення, як-от щодо формування основних напрямів гармонізації національної нормативно-правової бази із *acquis* ЄС. Крім того, подальшого корегування вимагає план запровадження СВАМ у сфері законодавчих ініціатив щодо формування й реалізації кліматичної та економічної політики, досягнення їх основоположних цілей і маркерів виконання.

Метою статті є аналізування еколого-правових аспектів адаптації законодавства України як країни — кандидата на вступ до *acquis* ЄС у сфері вуглецевого регулювання, а також забезпечення їх практичної реалізації та застосування.

Результати дослідження. Сутність СВАМ. Механізм коригування вуглецевого імпорту (СВАМ) є одним із найбільш амбітних та інноваційних інструментів сучасної кліматичної політики ЄС. Відповідно до Регламенту (ЄС) 2023/956 про створення механізму коригування викидів вуглецю на кордоні (зі змінами) (далі Регламент) СВАМ визначається як система, що передбачає сплату еквівалентної вуглецевої ціни за вбудовані викиди парникових газів, згенеровані під час виробництва певних товарів, які імпортуються на митну територію ЄС [14].

Основна мета СВАМ, закріплена ст. 1 Регламенту, полягає в запобіганні ризику вуглецевого витоку шляхом забезпечення еквівалентності вуглецевої ціни для імпортованих товарів, як порівняти з продукцією, виробленою в ЄС. Серед додаткових цілей — стимулювання декарбонізації виробництва у третіх країнах, підтримка глобального скорочення викидів парникових газів і збереження конкурентоспроможності європейської промисловості [15, с. 276].

Правова конструкція СВАМ базується на обов'язку імпортера декларувати обсяг вбудованих викидів (*embedded emissions*), тобто прямих і, у встановлених випадках, непрямих викидів парникових газів, утворених у процесі виробництва товару. Відповідно до ст. 3 Регламенту уповно-

важений декларант *CBAM* (*authorized CBAM declarant*) зобов'язаний подавати щорічну декларацію із зазначенням кількості імпортованих товарів, обсягу вбудованих викидів і кількості сертифікатів *CBAM*, що підлягають погашенню.

Особливістю механізму є застосування системи *CBAM*-сертифікатів, правовий режим яких закріплений ст. 20—24 Регламенту. Вартість таких сертифікатів корелює із середньою ціною квот у межах Європейської системи торгівлі викидами парникових газів (*European Union Emissions Trading System*, далі *EU ETS*), що забезпечує дотримання принципу еквівалентності вуглецевого навантаження між європейськими та іноземними виробниками. Водночас ст. 9 Регламенту передбачає можливість зменшення кількості сертифікатів, які підлягають придбанню, у разі документального підтвердження фактичної сплати вуглецевої ціни у країні походження товару.

Функціонування *CBAM* ґрунтується на принципі еквівалентності вуглецевого ціноутворення: імпортери зобов'язані купувати *CBAM*-сертифікати за обсяг прямих і непрямих вбудованих викидів, ціна яких прив'язана до котирувань на *EU ETS*. Разом із цим враховуються платежі, сплачені у країні походження, що запобігає подвійному оподаткуванню. Серед інших ключових принципів — прозорість та обов'язкова звітність, поступовість упровадження (синхронізація зі скороченням безкоштовних квот в *EU ETS*), пропорційність, недопущення дискримінації та принцип забруднювач платить (*polluter pays*).

Важливим елементом запровадження правового механізму був перехідний період, визначений ст. 32 Регламенту, який тривав з 01.10.2023 до 31.12.2025. Упродовж цього часу імпортери зобов'язані були виконувати лише звітні обов'язки без фактичного придбання *CBAM*-сертифікатів. З 2026 р. механізм набув повноцінного фінансового характеру, а суб'єкти імпорту повинні сплачувати вуглецеву вартість імпортованої продукції. Ключовими принципами функціонування механізму за таких умов є еквівалентність і пропорційність (з урахуванням вуглецевої ціни, вже сплаченої в країні походження), прозорість і верифікація даних, поступовість розгортання (до 2034 р.), сумісність із нормами Світової організації торгівлі (далі СОТ) та стимулювальний вплив на глобальне кліматичне регулювання.

Одним із ключових юридичних аспектів функціонування *CBAM* є його сумісність із правови-

ми нормами СОТ, насамперед із положеннями Генеральної угоди з тарифів і торгівлі 1994 р. (*General Agreement on Tariffs and Trade*, далі *GATT* 1994). Оскільки ЄС та його держави-члени є учасниками СОТ, запровадження будь-яких кліматичних або торговельних інструментів має відповідати базовим принципам міжнародної торговельної системи, зокрема принципу режиму найбільшого сприяння (ст. I *GATT* 1994) і принципу національного режиму (ст. III *GATT* 1994). У контексті *CBAM* це означає, що механізм не повинен створювати дискримінаційних умов ані між імпортованими товарами різного походження, ані між імпортованою й аналогічною продукцією європейського виробництва. Звісно, за такого підходу збереження квот могло б розглядатися як приховане субсидіювання європейських виробників і порушення принципу рівності конкурентних умов. Саме тому Регламент передбачає поступове впровадження *CBAM* одночасно з поетапним скасуванням безоплатних квот у межах *EU ETS*. Крім того, сфера застосування *CBAM* обмежена секторами з найбільшою вуглецевою інтенсивністю й високим ризиком вуглецевого витоку, що додатково підкреслює екологічну, а не протекційністську природу механізму.

Водночас із позицій наукової доктрини та міжнародно-правової практики, як впливає зі статей науковців і висновків фахівців, потенційно наявна невідповідність *CBAM* вимогам *GATT* 1994. Зокрема, ризики порушення ст. I і III *GATT* 1994 можуть виникати у випадку диференційованого підходу до товарів залежно від рівня їх вуглецевого сліду або особливостей кліматичної політики держави походження продукції. Однак навіть у разі встановлення певних обмежень *CBAM* може бути обґрунтований через винятки, передбачені ст. XX *GATT* 1994, насамперед п. g, в якому закріплені заходи, пов'язані зі збереженням вичерпних природних ресурсів, і п. b, що стосується захисту життя і здоров'я людей, тварин і рослин. У такому випадку ЄС повинен довести, що механізм застосовується не довільно чи дискримінаційно, а є необхідним і пропорційним засобом досягнення легітимної екологічної мети — скорочення глобальних викидів парникових газів і запобігання перенесенню вуглецевоемного виробництва до третіх країн.

Еколого-правові передумови запровадження механізму *CBAM*. У науковій літературі *CBAM* розглядається не лише як прикордонний

збір, а як складний інструмент кліматичної та торговельної політики. Так, М. Мелінг і Х. ван Ассель трактують механізми прикордонного коригування вуглецю як інструмент інтеграції кліматичної політики в міжнародну торгівлю, що забезпечує рівні конкурентні умови виробникам, які несуть витрати за викиди в межах *EU ETS*, й імпортерам. На їхню думку, ключовою функцією *СВАМ* є мінімізація ризику вуглецевого витоку і підтримання ефективності внутрішньої системи ціноутворення на вуглець [1].

Інший підхід у Дж. Баккуса, який наголошує, що *СВАМ* не слід зводити до класичного тарифу [2]. Він розглядає його як регуляторний механізм, що має бути сумісним із правилами СОТ і спрямованим на екологічну еквівалентність, а не протекціонізм. Подібної позиції дотримується і Дж. Паувелін, який підкреслює, що правомірність *СВАМ* залежить від його зв'язку із внутрішнім ціноутворенням на вуглець і недискримінаційного застосування [3]. З огляду на розглянуті підходи в науковому дискурсі *СВАМ* дедалі частіше визначають як доповнення до *EU ETS* та інструмент кліматичного врядування, а не лише як імпортерський тариф.

Висвітлюючи точку зору вчених, ми оперували поняттям «вуглецевий витік» (*carbon leakage*), яке використовується для позначення ситуації, коли внаслідок запровадження жорсткішої кліматичної політики в одній державі або регіоні виробництво переноситься до країн із менш суворими екологічними вимогами, що фактично призводить не до скорочення, а до географічного переміщення викидів парникових газів. Такий процес характерний для енергоємних та вуглецево-інтенсивних галузей промисловості. У науковій літературі *carbon leakage* розглядається як одна із ключових проблем міжнародної кліматичної політики, оскільки асиметричність вуглецевого регулювання між державами може нівелювати ефективність національних заходів декарбонізації. Саме необхідність мінімізації ризиків вуглецевого витоку стала однією з головних передумов запровадження ЄС механізму *СВАМ* [16]. Вбачаємо за доцільне зупинитися на цьому детальніше.

Передусім зауважимо, що передумови запровадження *СВАМ* тісно пов'язані з еволюцією кліматичної стратегії ЄС. Ключовими етапами стали запровадження Європейського зеленого курсу 2019 р. (*European Green Deal*), який встановив мету — досягнення кліматичної нейт-

ральності до 2050 р., та пакета «*Fit for 55*» 2021 р., що передбачає скорочення викидів парникових газів щонайменше на 55 % до 2030 р., як порівняти з 1990 р. Досягнення цілей, визначених Європейським зеленим курсом і пакетом «*Fit for 55*», зумовило необхідність проведення масштабних реформ у різних секторах економіки ЄС. Значна частина згаданих реформ спрямована не лише на скорочення внутрішніх викидів парникових газів, а й на регулювання вуглецевого сліду продукції, виробленої за межами держав — членів ЄС [17].

Додатковим стимулом стало виконання міжнародних зобов'язань ЄС у межах Паризької кліматичної угоди, яка передбачає необхідність утримання глобального підвищення температури в межах 1,5—2,0 °C і стимулює держави до впровадження механізмів декарбонізації економіки. У цьому контексті *СВАМ* був розроблений як інструмент зовнішнього кліматичного регулювання, використання якого сприяє підвищенню ефективності європейської кліматичної політики, недопущенню вуглецевого витоку і поширенню принципу забруднювач платить на імпортовану продукцію [18].

Проведення реформи *EU ETS* передбачає поступове скасування безкоштовного розподілу квот для секторів економіки, що зазнають ризику вуглецевого витоку, зумовлює необхідність віднайдіння додаткового захисного інструменту. Без нього європейська промисловість ризикує втратити конкурентоспроможність через переміщення виробництва до країн із менш жорсткими вуглецевими стандартами, що нівелювало б кліматичні зусилля Союзу.

Спираючись на викладене, вважаємо важливим з'ясувати сприятливий еколого-кліматичний вплив впровадження механізму вуглецевого регулювання у країнах ЄС до 2035 р. Так, за даними проєктів аналізу глобальної торгівлі (*Global Trade Analysis Project*) і моделювання (*Green Deal Ukraine*), викиди CO₂ 2027 р. завдяки ефективній імplementації політики *СВАМ* зменшаться на 0,8 %, у середньостроковому горизонті (до 2035 р.) викиди вуглецю скоротяться на 2 % проти їхніх поточних обсягів. Отже, незважаючи на те що *СВАМ* є ефективним кліматичним інструментом, він також створює комплексний наднаціональний механізм екологічно-правового регулювання, що впливає на національні економіки.

За даними Київської школи економіки, загальне навантаження на виробників через скорочен-

ня обсягів експорту і виплати тарифу (вплив СВАМ) складатиме приблизно 396 млн євро чистих доходів відповідних підприємств 2030 р. Істотним є також макроекономічний ефект: втрати українських виробників призведуть до зменшення ВВП країни на 0,08 % у 2030 р. (за оцінками кумулятивний ефект становитиме 2,1 %) [19].

Адаптація законодавства України до вимог СВАМ у контексті євроінтеграції. У контексті євроінтеграційного курсу України адаптація національного законодавства до вимог СВАМ набуває особливого значення з позиції виконання міжнародних кліматичних зобов'язань і з огляду на необхідність збереження конкурентоспроможності українського експорту на ринку ЄС. Україна є підписантом Паризької кліматичної угоди (2015), відповідно до якої держава бере на себе міжнародні зобов'язання щодо скорочення викидів парникових газів і поступового переходу до низьковуглецевої моделі розвитку [20].

Одним із основних інструментів екологічної політики України є екологічний податок — загальнодержавний обов'язковий платіж, що справляється з фактичних обсягів викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря, скидів у водні об'єкти, розміщення відходів, а також тимчасового зберігання радіоактивних відходів понад установлені строки. Проте нинішній рівень екологічного оподаткування в Україні істотно відстає від європейських стандартів. Станом на сьогодні ставка податку на викиди двоокису вуглецю в нашій країні становить близько 30 грн за тонну [21], тоді як у межах *EU ETS* вартість перевищує 3846 грн за тонну [22]. Така диспропорція створює значний ризик для українських експортерів, особливо в металургійній, цементній, енергетичній та хімічній галузях, які підпадають під дію СВАМ.

У разі відсутності належної адаптації українські виробники продовжуватимуть сплачувати додаткові вуглецеві платежі під час експорту продукції до ЄС. Це спричинить істотне зростання собівартості товарів і зниження їх конкурентоспроможності на зовнішніх ринках, що особливо критично в умовах воєнного стану. Як наслідок — скорочення валютних надходжень до держави, збільшення дефіциту платіжного балансу, ослаблення курсу гривні та загальне погіршення макрофінансової ситуації в країні.

Саме тому одним із ключових напрямів адаптації законодавства України до права ЄС має стати реформування системи екологічного опо-

даткування й запровадження стимулів для декарбонізації промисловості. Вбачається, що за такої ситуації з метою поступового наближення ставок екологічного податку до європейських стандартів доцільно внести зміни до Податкового кодексу України, зокрема до ст. 243, передбачивши поетапне підвищення ставки податку на викиди двоокису вуглецю для операторів установок, що підпадають під дію СВАМ, задля приведення їх до європейського рівня (орієнтовно до 50—70 % середньої вартості квот *EU ETS* до 2028 р.). Крім того, Податковий кодекс України варто доповнити новою нормою щодо запровадження механізмів податкового стимулювання екологічної модернізації підприємств через систему податкових пільг, інвестиційних податкових кредитів. Законодавчого узгодження потребує також система моніторингу, звітності й верифікації (далі система МЗВ) як комплекс процедур збору, обліку, перевірки і підтвердження даних про обсяги викидів парникових газів підприємствами. Система МЗВ забезпечує прозорість і достовірність екологічної інформації, є необхідною умовою функціонування системи торгівлі викидами та адаптації до механізму СВАМ, що критично важливо для визнання українських платежів.

Зауважимо, що запровадження в Україні власного національного механізму коригування вуглецевих викидів на кордоні, крім наведеного, слід розглядати ще й як необхідний елемент реалізації державної кліматичної політики, спрямованої на досягнення кліматичної нейтральності до 2050 р., забезпечення низьковуглецевого розвитку й виконання міжнародних зобов'язань за Паризькою кліматичною угодою, що безпосередньо впливає з положень Закону України від 08.10.2024 № 3991-IX «Про основні засади державної кліматичної політики» [23]. Закон встановлює правові та організаційні засади формування комплексної системи моніторингу, інвентаризації та обмеження антропогенних викидів парникових газів. З огляду на це, вважаємо, що впровадження такого механізму дасть змогу захистити внутрішній ринок від імпорту високовуглецевої продукції з третіх країн, запобігти карбоновому витоку, створити додаткові фінансові стимули для декарбонізації ключових секторів промисловості та посилити переговорні позиції України в рамках європейської інтеграції та адаптації до СВАМ.

Водночас застосування цього інструменту має ґрунтуватися на синергії із законами України «Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення», який запроваджує систему інтегрованих довгільних дозволів на основі найкращих доступних технологій та методів, і «Про охорону атмосферного повітря», що визначає нормативи гранично допустимих викидів забруднювальних речовин, механізми державного регулювання антропогенних емісій та правові основи запобігання шкідливому впливу на атмосферу [24, 25]. Крім того, незважаючи на дату ухвалення останнього закону, до нього постійно вносяться зміни, завдяки чому він залишається фундаментальним нормативно-правовим актом у сфері розв'язання питань охорони атмосферного повітря [25]. Вбачається, що згадані законодавчі акти створюють єдине регуляторне поле для точного кількісного визначення вбудованих викидів парникових газів в імпортованій продукції.

Не можна оминати й Закону України «Про основні засади державної кліматичної політики». Правовий аналіз цього акта свідчить про наявність нормативного підґрунтя для імплементації окремих складників механізму вуглецевого коригування викидів. Зокрема, закріплене у Законі положення про скорочення викидів парникових газів як основу переходу до низьковуглецевого розвитку формує базис для адаптації національного законодавства до вимог СВМ. Водночас актуальним залишається питання подальшої конкретизації механізмів його практичної реалізації, зокрема щодо визначення, по-перше, секторів застосування (металургія, цементна, хімічна промисловості, електроенергетика), процедур розрахунку, декларування й сплати вуглецевого коригування, по-друге, уповноваженого органу, відповідального за адміністрування певних процесів.

Наголосимо, що одночасно із переліченим варто також внести зміни до ст. 8 Закону України від 23.02.2006 № 3480-IV «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки» [26], долучивши сертифікати-квоти на викиди парникових газів до переліку фінансових інструментів.

У рамках авторського бачення вважаємо, що запровадження повноцінної національної системи торгівлі квотами на викиди має стати основою для впровадження СВМ через встановлення науково обґрунтованого абсолютного вуглецевого ліміту, що динамічно знижується

відповідно до оновлених національно визначених внесків. Вбачаємо, що національна система повинна ґрунтуватися переважно на аукціонній алокації квот, створенні єдиного національного реєстру, сумісного з європейським, а також забезпечити обіг квот як деривативних фінансових інструментів на організованих ринках (слід внести зміни до Закону України «Про ринки капіталу та організовані товарні ринки»). Для повноти висвітлення питання варто додати, що впровадження в Україні системи торгівлі викидами (далі СТВ) на сьогодні врегульоване розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21.02.2025 №146-р «Про затвердження плану заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів» [28]. Згідно з цим нормативним актом реалізація СТВ відбуватиметься в три основні етапи: підготовчий (2025—2027), пілотного впровадження СТВ (з 2028 р.) та операційного впровадження СТВ (не раніше ніж через 3 роки після скасування воєнного стану).

Переконані, що в подальшому проведення реформи має, разом із формуванням належної нормативно-правової бази і створенням інституційних механізмів функціонування СТВ, також передбачати визначення концептуальних засад пілотного етапу СТВ, встановлення сфери її застосування, формування базового рівня викидів парникових газів, розроблення порядку розподілу безоплатних квот між окремими секторами промисловості.

Важливим аспектом є й те, що доходи від аукціонів і прикордонного механізму пропонуються спрямовувати до спеціального Кліматичного фонду України для цільового фінансування технологічної модернізації, розвитку відновлюваних джерел енергії, підвищення енергоефективності та соціально-економічної адаптації населення. Подібні кроки в сукупності сприятимуть стимулюванню декарбонізації, досягненню сталого економічного зростання та наближенню до стандартів ЄС.

Отже, для України адаптація законодавства до вимог СВМ передбачає не лише поступове наближення системи екологічного оподаткування й моніторингу викидів до стандартів ЄС, а й формування комплексної моделі низьковуглецевого розвитку, сумісної з *acquis* ЄС і *EU ETS*. Внесення відповідних законодавчих змін сприятиме зміцненню екологічної безпеки та поглибленню євроінтеграційних процесів України.

Діяльність держави щодо впровадження механізму СВАМ. Україна в контексті євроінтеграції та адаптації до кліматичної політики ЄС поступово формує нормативно-правову та інституційну основу для впровадження механізмів вуглецевого регулювання, сумісних із СВАМ та *EU ETS*. Одним із ключових кроків у цьому напрямі стало ухвалення Кабінетом Міністрів України розпорядження «Про затвердження плану заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів».

Крім того, 2025 р. Верховна Рада України затвердила зміни до Закону України від 12.12.2019 № 377-IX «Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів» щодо відновлення обов'язкового характеру системи МЗВ викидів парникових газів [29]. Щоправда, згадана система функціонувала в Україні ще з 2021 р., а у зв'язку із запровадженням воєнного стану її застосування було переведено на добровільну основу. Відновлення обов'язковості системи МЗВ стало важливим кроком у процесі формування ефективної СТВ і наближення національного кліматичного регулювання до стандартів ЄС.

Не менш значущий також той факт, що складовою державної політики у цій сфері є проведення публічних консультацій та обговорення проекту Закону України «Про засади функціонування національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів», оприлюдненого Міністерством економіки, довкілля та сільськогосподарства України 2026 р. [30]. У пояснювальній записці до законопроекту наголошено, що запровадження національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів є ключовим інструментом для досягнення цілей національно визначених внесків, гармонізації з європейською системою торгівлі викидами (*EU ETS*) та пом'якшення негативного впливу СВАМ ЄС на українську економіку. З огляду на це особливої актуальності набуває врахування впливу механізму СВАМ на вітчизняну металургійну галузь: як зауважила заступниця керівника Комітету з міжнародної торгівлі Європейського Парламенту Карін Карлсбро: «Євросоюз має враховувати вплив екомита СВАМ на українську металургію» [31], оскільки через повномасштабну війну перед підприємствами постають додаткові виклики, адже вони працюють в умовах обстрілів, енергетичних проблем і логістичних обмежень.

Крім того, варто пам'ятати, що нині фінансування підготовчого етапу впровадження національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів забезпечується переважно за рахунок міжнародної технічної допомоги. Зокрема, 2027—2028 рр. інфраструктурні витрати і витрати на підтримку діяльності компетентного органу та адміністратора системи покриватимуться за рахунок проєктів Світового банку «Партнерство для впровадження вуглецевих ринків» (*Partnership for Market Implementation*) [32] і «Підтримка у впровадженні схеми торгівлі квотами на викиди (*ETS*) в Україні» [33], а кошти на їх реалізацію надає Міжнародна кліматична ініціатива через Німецьке товариство міжнародного співробітництва (*GIZ*) від імені Федерального міністерства охорони навколишнього середовища, кліматичних дій, охорони природи та ядерної безпеки Німеччини. З 2029 р. фінансування здійснюватиметься також за рахунок власних джерел: плати за користування реєстром національної системи торгівлі квотами і плати за видачу дозволів на викиди парникових газів, у межах бюджетної програми КПКВК 1202000 «Керівництво та управління у сфері економіки, довкілля та сільського господарства».

Такий системний підхід держави свідчить про стратегічну спрямованість на створення повноцінної національної *ETS*, сумісної з європейською, що дасть можливість не лише мінімізувати ризики від застосування СВАМ, а й забезпечити справедливий перехід до низьковуглецевої моделі розвитку української промисловості.

Висновки. Механізм вуглецевого коригування імпорту (СВАМ) є одним із ключових інструментів сучасної кліматичної політики ЄС, запровадження якого спрямоване на запобігання «вуглецевому витоку», забезпечення рівних конкурентних умов для європейських та іноземних виробників, а також стимулювання глобальної декарбонізації економіки. Дослідження показало, що СВАМ має комплексну еколого-правову природу та поєднує в собі елементи екологічного, митного, фінансового й міжнародного торговельного регулювання.

Установлено, що правова модель СВАМ тісно пов'язана з реформуванням *EU ETS*, реалізацією Європейського зеленого курсу і пакета «*Fit for 55*». Констатовано, що дія механізму ґрунтується на принципах еквівалентності вуглецевого ціноутворення, прозорості, поступовості, пропорційності та принципі «забруднювач пла-

тит». Окрему увагу приділено аналізуванню сумісності СВАМ із нормами СОТ. Доведено, що за умови недискримінаційного застосування та екологічного обґрунтування механізм може відповідати положенням ГАТТ 1994, зокрема виняткам, передбаченим ст. XX.

З'ясовано, що для України впровадження СВАМ створює як значні економічні ризики, так і стимули для модернізації національної економіки. Наголошено, що наявна система екологічного оподаткування й кліматичного регулювання в Україні поки не відповідає європейським стандартам, що може негативно вплинути на конкурентоспроможність українського експорту, насамперед у металургійній, цементній, енергетичній та хімічній галузях. У зв'язку із цим обґрунтовано необхідність комплексної адаптації законодавства України до вимог СВАМ та *acquis* ЄС.

Розглянуто доцільність реформування Податкового кодексу України шляхом поступового наближення ставок екологічного податку до європейського рівня, удосконалення юридичних норм системи МЗВ, а також створення повноцінної національної ETS, сумісної з європейською. Доведено вагоме значення імплементації положень Закону України «Про основні засади державної кліматичної політики», удосконалення правового механізму аукціонного розподілу квот, створення національного реєстру викидів та юридичного закріплення фінансових стимулів для екологічної модернізації підприємств.

З аналізування діяльності держави зроблено висновок, що в Україні поступово формується нормативно-правова й інституційна основа для

функціонування національної ETS. Так, важливими етапами адаптації національного законодавства стало затвердження Плану заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів, відновлення обов'язковості системи МЗВ і розроблення законопроекту про засади функціонування національної ETS. Позитивним чинником є також міжнародна фінансова й технічна підтримка процесу проведення кліматичних реформ в Україні. Концептуально та стратегічно важливою є нещодавно затверджена Довгострокова стратегія низьковуглецевого розвитку України до 2050 року, яку, на наше переконання, слід розглядати як нормативно-правовий акт, де визначено візії та ключові напрями декарбонізації економіки, а також створено єдину рамку для координації дій держави, бізнесу та міжнародних партнерів на шляху до досягнення кліматичної нейтральності.

Узагальнюючи, зазначимо, що адаптація законодавства України до вимог СВАМ повинна мати комплексний системний характер, а отже, побудова правового механізму має ґрунтуватися на кліматично орієнтованих, екосистемних, природоохоронних підходах, водночас повинні враховуватися економічна доцільність та інші заходи еколого-правової охорони. Європеїзація національного законодавства сприятиме декарбонізації економіки, її стабільності, забезпеченню екологічної та кліматичної безпеки, збереженню конкурентоспроможності українського експорту й поглибленню процесу європейської інтеграції України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Mehling M.A., van Asselt H., Das K., Dröge S., Verkuijl C. Designing border carbon adjustments for enhanced climate action. *American Journal of International Law*. 2019. Vol. 113. No. 3. P. 433—481. <https://doi.org/10.1017/ajil.2019.22>
2. Bacchus J. Legal issues with the European carbon border adjustment mechanism. *CEPS In-Depth Analysis*. 2021. URL: <https://www.ceps.eu> (дата звернення: 30.06.2026).
3. Pauwelyn J. Carbon leakage measures and border tax adjustments under WTO law. *Research Handbook on Environment, Health and the WTO* / eds. G. van Calster, D. Prévost. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013. P. 448—506.
4. Amendola M. Winners and losers of the EU carbon border adjustment mechanism. An intra-EU issue? *Energy Economics*. 2025. Vol. 142. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2024.108139>
5. Erdogdu E. The carbon border adjustment mechanism: Opportunities and challenges for non-EU countries. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Energy and Environment*. 2025. Vol. 14. No. 1. <https://doi.org/10.1002/wene.70000>
6. Boute A. Accounting for Carbon Pricing in Third Countries Under the EU Carbon Border Adjustment Mechanism. *World Trade Review*. 2024. Vol. 23. No. 2. P. 169—189. <https://doi.org/10.1017/S1474745624000107>
7. Kohlscheen E., Moessner R., Takats E. Effects of carbon pricing and other climate policies on CO₂ emissions. *National Institute Economic Review*. 2025. No. 1. P. 1—16. <https://doi.org/10.1017/nie.2025.10066>
8. Mehling M.A., Ritz R.A. From theory to practice: determining emissions in traded goods under a border carbon adjustment. *Oxford Review of Economic Policy*. 2023 Vol. 39. No. 1. P. 123—133. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grac043>

9. Ambec S., Esposito F., Pacelli A. The economics of carbon leakage mitigation policies. *Journal of Environmental Economics and Management*. 2024. Vol. 125. <https://doi.org/10.1016/j.jeem.2024.102973>
10. Дмитренко Р.М. Механізм вуглецевого оподаткування агровиробників в умовах трансформації до низько-вуглецевої економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2025. № 5. С. 241—249. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.5.241>
11. Іванов Є.І. Механізм вуглецевого коригування імпорту (СВАМ) як чинник поглиблення асиметричності в торгівлі між Україною та ЄС. *Via Económica*. 2025. № 8. С. 36—45. <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2025-8-6>
12. Чепелев М. СВАМ в Україні: Наскільки механізм вуглецевого коригування імпорту ЄС вплине на економіку України? *Green Deal Україна*. 2025. URL: <https://expro.com.ua/upload/files/cbam-ukr%281%29.pdf> (дата звернення: 30.06.2026).
13. Даценко А.М. Особливості адаптації металургії України до механізму транскордонного вуглецевого регулювання. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. № 17. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15220994>
14. Regulation (EU) 2023/956 establishing a carbon border adjustment mechanism: the European Parliament and the Council of 10 May 2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj/eng> (дата звернення: 30.06.2026).
15. Shum R.Y. Decarbonizing contending industries: policy design and the EU's CBAM. *Climate Policy*. 2024. Vol. 24. No. 2. P. 274—279. <https://doi.org/10.1080/14693062.2023.2194275>
16. Grubb M., Jordan N.D., Hertwich E. et al. Carbon Leakage, Consumption, and Trade. *Annual Review of Environment and Resources*. 2022. Vol. 47. No. 1. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-120820-053625>
17. Dominioni G., Parks L., Pauli M. The external dimensions of the European Green Deal. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*. 2025. Vol. 25. P. 171—176. <https://doi.org/10.1007/s10784-025-09682-0>
18. Paris Agreement 12 December 2015. URL: <https://lnk.ua/30g8j0gTl> (дата звернення: 30.06.2026).
19. Дослідження впливу на економіку України від впровадження СВАМ Європейським Союзом. KSE. 2021. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/12/211115-KSE_CBAM_for-publication.pdf (дата звернення: 30.06.2026).
20. Про ратифікацію Паризької угоди: Закон України від 14.07.2016 № 1469-VIII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1469-19#Text> (дата звернення: 30.06.2026).
21. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 30.06.2026).
22. European Commission's page on carbon markets. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-markets_en (дата звернення: 30.06.2026).
23. Про основні засади державної кліматичної політики: Закон України від 08.10.2024 № 3991-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text> (дата звернення: 30.06.2026).
24. Про інтегроване запобігання та контроль промислового забруднення: Закон України від 16.07.2024 № 3855-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-20#n2> (дата звернення: 30.06.2026).
25. Про охорону атмосферного повітря: Закон України від 16.10.1992 № 2707-XII. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#n2> (дата звернення: 30.06.2026).
26. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> (дата звернення: 30.06.2026).
27. Затвердження дорожньої карти впровадження національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів: аналіз ключових аспектів та перспектив для України. URL: <https://lnk.ua/4pyOwLGGi> (дата звернення: 30.06.2026).
28. Про затвердження плану заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів: розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.02.2025 № 146-р. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/146-2025-%D1%80#Text> (дата звернення: 30.06.2026).
29. Про засади моніторингу, звітності та верифікації викидів парникових газів: Закон України від 12.12.2019 № 377-IX. *Офіційний вебпортал Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/377-20#Text> (дата звернення: 30.06.2026).
30. Про засади функціонування національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів: проект Закону України від 15.05.2026. URL: <https://me.gov.ua/view/235d55d2-1841-4e53-889c-3b336fceed1> (дата звернення: 30.06.2026).
31. ГМК України під загрозою через СВАМ: депутатка Європарламенту Карін Карлсбро відвідала підприємства Метінвесту. URL: <https://lnk.ua/KхуMnB6GG> (дата звернення: 30.06.2026).
32. Пояснювальна записка до проекту розпорядження Кабінету Міністрів України «Про затвердження Плану заходів щодо створення національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів». <https://merp.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/Poyasnyuvalna-zapyska-2.pdf> (дата звернення: 30.06.2026).

33. Про утворення комісії з питань приймання-передачі майна в рамках проекту «Підтримка впровадження схеми торгівлі квотами на викиди парникових газів (СТВ) в Україні». URL: <https://lnk.ua/USI065uzE> (дата звернення: 30.06.2026).

Дата надходження: 01.07.2026

Дата прийняття до друку: 10.07.2026

Дата публікації: 28.09.2026

REFERENCES

- Mehling M.A., van Asselt H., Das K., Dröge S., Verkuil C. Designing border carbon adjustments for enhanced climate action. *American Journal of International Law*. 2019. Vol. 113. No. 3. P. 433-481. <https://doi.org/10.1017/ajil.2019.22>
- Bacchus J. Legal Issues with the European Carbon Border Adjustment Mechanism. *CEPS In-Depth Analysis*. 2021. URL: <https://www.ceps.eu>
- Pauwelyn J. Carbon leakage measures and border tax adjustments under WTO law. *Research Handbook on Environment, Health and the WTO* / eds. G. van Calster, D. Prévost. Cheltenham: Edward Elgar Publishing, 2013. P. 448-506.
- Amendola M. Winners and losers of the EU carbon border adjustment mechanism. An intra-EU issue? *Energy Economics*. 2025. Vol. 142. <https://doi.org/10.1016/j.eneco.2024.108139>
- Erdogdu E. The carbon border adjustment mechanism: Opportunities and challenges for non-EU countries. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Energy and Environment*. 2025. Vol. 14. No 1. <https://doi.org/10.1002/wene.70000>
- Boute A. Accounting for Carbon Pricing in Third Countries Under the EU Carbon Border Adjustment Mechanism. *World Trade Review*. 2024. Vol. 23. No 2. P. 169-189. <https://doi.org/10.1017/S1474745624000107>
- Kohlscheen E., Moessner R., Takats E. Effects of carbon pricing and other climate policies on CO₂ emissions. *National Institute Economic Review*. 2025. No 1. P. 1-16. <https://doi.org/10.1017/nie.2025.10066>
- Mehling M.A., Ritz R.A. From theory to practice: determining emissions in traded goods under a border carbon adjustment. *Oxford Review of Economic Policy*. 2023. Vol. 39. No 1. P. 123-133. <https://doi.org/10.1093/oxrep/grac043>
- Ambec S., Esposito F., Pacelli A. The economics of carbon leakage mitigation policies. *Journal of Environmental Economics and Management*. 2024. Vol. 125. <https://doi.org/10.1016/j.jeem.2024.102973>
- Dmytrenko R.M. Mekhanizm vuhletsevoho opodatkovannia ahrovyrobnykiv v umovakh transformatsii do nyzko-vuhletsevoi ekonomiky. *Investysii: praktyka ta dosvid*. 2025. No. 5. P. 241-249. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2025.5.241> [in Ukrainian].
- Ivanov Ye.I. Mekhanizm vuhletsevoho koryhuvannia importu (CBAM) yak chynnyk pohyblennia asymetrychnosti v torhivli mizh Ukrainoiu ta YeS. *Via Economica*. 2025. No. 8. P. 36-45. <https://doi.org/10.32782/2786-8559/2025-8-6> [in Ukrainian].
- Chepeliev M. CBAM v Ukraini: Naskilky mekhanizm vuhletsevoho koryhuvannia importu YeS vplyne na ekonomiku Ukrainy. *Green Deal Ukraïna*. 2025. URL: <https://expro.com.ua/upload/files/cbam-ukr%281%29.pdf> [in Ukrainian].
- Datsenko A.M. Osoblyvosti adaptatsii metalurhii Ukrainy do mekhanizmu transkordonnoho vuhletsevoho rehulivannia. 2025. No. 17. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15220994> [in Ukrainian].
- Regulation (EU) 2023/956 establishing a carbon border adjustment mechanism: Regulation of the European Parliament and of the Council of 10 May 2023. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2023/956/oj/eng>
- Shum R.Y. Decarbonizing contending industries: policy design and the EU's CBAM. *Climate Policy*. 2024. Vol. 24. No. 2. P. 274-279. <https://doi.org/10.1080/14693062.2023.2194275>
- Grubb M., Jordan N.D., Hertwich E. et al. Carbon Leakage, Consumption, and Trade. *Annual Review of Environment and Resources*. 2022. Vol. 47. No. 1. <https://doi.org/10.1146/annurev-environ-120820-053625>
- Dominioni G., Parks L., Pauli M. The external dimensions of the European Green Deal. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*. 2025. Vol. 25. P. 171-176. <https://doi.org/10.1007/s10784-025-09682-0>
- Paris Agreement of 12 December 2015. URL: <https://lnk.ua/30g8j0gTl>
- Doslidzhennia vplyvu na ekonomiku Ukrainy vid vprovadzhennia SVAM Yevropeiskym Soiuzom. KSE. 2021. URL: https://kse.ua/wp-content/uploads/2021/12/211115-KSE_CBAM_for-publication.pdf [in Ukrainian].
- Pro ratyfikatsiiu Paryzkoï uhody: Zakon Ukrainy vid 14.07.2016 No. 1469-VIII. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1469-19#Text> [in Ukrainian].
- Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 No. 2755-VI. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> [in Ukrainian].
- European Commission's page on carbon markets. URL: https://climate.ec.europa.eu/eu-action/carbon-markets_en
- Pro osnovni zasady derzhavnoi klimatychnoi polityky: Zakon Ukrainy vid 08.10.2024 No. 3991-IX. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3991-20#Text> [in Ukrainian].
- Pro intehrovane zapobihannia ta kontrol promyslovoho zabrudnennia: Zakon Ukrainy vid 16.07.2024 No. 3855-IX. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-20#n2> [in Ukrainian].

25. Pro okhoronu atmosferneho povitria: Zakon Ukrainy vid 16.10.1992 No. 2707-XII. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2707-12#n2> [in Ukrainian].
26. Pro rynky kapitalu ta orhanizovani tovarni rynky: Zakon Ukrainy vid 23.02.2006 No. 3480-IV. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text> [in Ukrainian].
27. Zatverdzhennia dorozhnoi karty vprovadzhennia natsionalnoi systemy torhivli kvotamy na vykydy parnykovykh haziv: analiz kluchovykh aspektiv ta perspektyv dlia Ukrainy. URL: <https://lnk.ua/4pyOwLGGi> [in Ukrainian].
28. Pro zatverdzhennia planu zakhodiv shchodo stvorennia natsionalnoi systemy torhivli kvotamy na vykydy parnykovykh haziv: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 21.02.2025 No. 146-r. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/146-2025-%D1%80#Text> [in Ukrainian].
29. Pro zasady monitorynhu, zvitnosti ta veryfikatsii vykydiv parnykovykh haziv: Zakon Ukrainy vid 12.12.2019 No. 377-IX. *Ofitsiyni vebportal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/377-20#Text> [in Ukrainian].
30. Pro zasady funktsionuvannia natsionalnoi systemy torhivli kvotamy na vykydy parnykovykh haziv: proiekt Zakonu Ukrainy vid 15.05.2026. URL: <https://me.gov.ua/view/235d55d2-1841-4e53-889c-3b336fceed1> [in Ukrainian].
31. HMK Ukrainy pid zahrozoiu cherez CBAM: deputatka Yevroparlamentu Karin Karlsbro vidvidala pidpriemstva Metinvestu. URL: <https://lnk.ua/KxyMnB6GG> [in Ukrainian].
32. Poiasnuvalna zapyska do proiektu rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy "Pro zatverdzhennia Planu zakhodiv shchodo stvorennia natsionalnoi systemy torhivli kvotamy na vykydy parnykovykh haziv". URL: <https://mepr.gov.ua/wp-content/uploads/2024/11/Poyasnyuvalna-zapyska-2.pdf> [in Ukrainian].
33. Pro utvorennia komisii z pytan prymannia-peredachi maina v ramkakh proiektu "Pidtrymka vprovadzhennia skhemy torhivli kvotamy na vykydy parnykovykh haziv (STV) v Ukraini". URL: <https://lnk.ua/USI065uzE> [in Ukrainian].

Date of receipt: 01.07.2026

Date of acceptance for publication: 10.07.2026

Date of publication: 28.09.2026

Vladyslav KRAVETS,
4th year student Faculty of Justice
Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0009-0003-9469-0902

Hanna ANISIMOVA,
Dr. Sci. (Law), Professor,
Professor of the Department of Environmental Law
Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv, Ukraine
orcid.org/0000-0003-0579-7007

CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR THE ESTABLISHMENT OF A NATIONAL CARBON BORDER ADJUSTMENT MECHANISM: LEGISLATIVE ASPECTS

The article examines the environmental and legal aspects of adapting Ukrainian legislation to the requirements of European Union law in the field of carbon border regulation. Particular attention is devoted to the international legal foundations of the Carbon Border Adjustment Mechanism (CBAM). The study assesses the compatibility of the CBAM with the rules of the World Trade Organization (WTO), emphasizing that its implementation should not create discriminatory conditions either among imported goods originating from different countries or between imported products and like products manufactured within the European Union. The article argues that the primary objective of the CBAM is to reduce global greenhouse gas emissions and prevent carbon leakage by discouraging the relocation of carbon-intensive production to third countries with less stringent environmental regulations. Furthermore, the paper analyzes the shortcomings of Ukraine's environmental taxation system, the disparities between Ukrainian and European carbon pricing mechanisms, and the potential risks to the competitiveness of Ukrainian exports in the EU market. It identifies the key legal and institutional prerequisites for establishing a national Emissions Trading System (ETS), including the development of a monitoring, reporting, and verification framework, the creation of a national emissions allowance registry, the introduction of auction-based allocation mechanisms, and the design of financial instruments to ensure the effective operation of the system with the support of international technical assistance. The study concludes that the implementation of these legislative reforms will promote the decarbonization of the Ukrainian economy, enhance environmental security, preserve the competitiveness of Ukrainian exports, and accelerate Ukraine's integration into the European Union.

Keywords: emissions trading system, environmental taxation, climate policy and law, European integration, environmental security, environmentally sustainable economic management, environmental protection.